

1838

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА ФИЛОЗОФИЈУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Научни скуп

ФИЛОЗОФИЈА И НАУКА

21. и 22. октобра 2020. године
Београд, Кнеза Михаила 35/II

Научни скуп
ФИЛОЗОФИЈА И НАУКА
АПСТРАКТИ

20. и 21. октобра 2020. године
Београд, Кнеза Михаила 35/II

ПРОБЛЕМ СВЕСТИ: ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА ПЕРСПЕКТИВА

У другој половини, а нарочито крајем XX века, дошло је до значајних помака у разумевању субјективног искуства – решавање проблема свести усмерено је на потрагу за неуралним (физичким) корелатом менталних процеса. Међутим, након што је утицајни филозоф Чалмерс (D. Chalmers) пре око 25 година проблем свести означио „тешким проблемом“ (*the hard problem of consciousness*), а пре пар година и „мета-проблемом“, нисмо имали прилику да видимо довољно убедљив предлог објашњења сложеног односа физичких и менталних појава, или менталне узрочности. Тренутно водеће теорије попут ИТ (*Integrated Information Theory*) окренуле су се панпсихизму, па чак и тзв. „мистеријанизму“, уз благослов Чалмерса, док друге хипотезе, као на пример оне које су изнели научници Крик (F. Crick) и Кох (C. Koch), или Пенроуз (R. Penrose), нису наишле на довољно широку рецепцију. Но, можда сâм проблем није најбоље постављен. Уместо да свест посматрамо као својство сложених биолошких структура, било би разложно да прво објаснимо прелазак од неживе ка живој материји, односно, механизам на основу којег се неорганска материја самоорганизује, па би смо на тај начин стекли и бољи увид у механизме свести. У том смислу, проблем абиогенезе и проблем искуства првог лица, тј. субјективног идентитета, показују нам се као веома блиски. Неопходно је, дакле, изградити „мост“ између биолошких теорија о пореклу живог света, какве су иницирали Опарин (А. Опарин) и Халдејн (J. V. S. Haldane), обиља експерименталних резултата којим располажу биохемија и молекуларна биологија с једне стране, и савремених психолошких истраживања с друге стране. Примера ради, психоаналитичар Бланко (I. M. Blanco), Фројдов следбеник, имајући пре свега у виду открића модерне физике, појам несвесног доводи у везу са структуралном симетријом, или природом истог, док појам свесног доводи у везу са асиметријом, тј. спонтаним нарушавањем симетрије, што према његовом мишљењу одговара природи различитог. Будући да „природњаци“ слабије владају психологијом, а филозофи и психолози недовољно познају природне науке, било би веома значајно успоставити интензиван дијалог између ових области. Уколико бисмо успели да откријемо барем једну корелацију између структуре материје и структуре психе, могли бисмо се надати бољем разумевању природе менталних процеса, па и евентуалној апликацији таквог модела на пољу медицине. Решавање проблема свести изискује, заправо, „велику синтезу“ молекуларне биологије, биохемије, физике, психологије и филозофије, где би управо филозофија одиграла повезујућу улогу.

THE PROBLEM OF CONSCIOUSNESS: INTERDISCIPLINARY PERSPECTIVE

In the second half, and particularly at the end of the 20th century, there were significant shifts in the understanding of subjective experience - solving the problem of consciousness was focused on the quest for a neural (physical) correlate of mental processes. However, since the influential philosopher D. Chalmers called the problem of consciousness a “hard problem” around 25 years ago, and a couple of years ago a “meta-problem”, we did not have an opportunity to see a sufficiently convincing explanation of the complex relationship between physical and mental phenomena, or *mental causality*. Currently, the leading theories such as IIT (*Integrated Information Theory*) have turned to panpsychism, and even the so-called “mysterianism”, with Chalmers’ blessing, while other hypotheses, such as those put forward by the scientists F. Crick and C. Koch, or R. Penrose, have not found a sufficiently wide reception. But, perhaps the problem itself is not formulated in the best possible manner. Instead of looking at consciousness as a property of complex biological structures, it would be reasonable to first explain the transition from inanimate to living matter, that is, the mechanism by which inorganic matter *self-organizes*, and thus gain better insight into the mechanisms of consciousness. In that sense, the problem of abiogenesis and the problem of first-person experience, ie. subjective identity, appear to be very closely related. It is necessary, therefore, to build a “bridge” between biological theories of the origin of the living world, such as those initiated by A. Oparin and J. B. S. Haldane, the abundance of experimental results available in biochemistry and molecular biology on the one hand, and modern psychological research on the other hand. For example, the psychoanalyst I. M. Blanco, a follower of S. Freud, having in mind primarily the discoveries of modern physics, relates the notion of the unconscious to the structural symmetry, or the nature of the same, and the notion of the conscious to asymmetry, ie. spontaneous symmetry breaking, which in his opinion corresponds to the nature of the different. Since the “naturalists” have a weaker interest in psychology, and philosophers and psychologists do not know enough about the natural sciences, it would be very important to establish an intensive dialogue between these research areas. If we could discover at least one correlation between the structure of matter and the structure of psyche, we could hope for a better understanding of the nature of mental processes, and even the possible application of such a model within the field of medicine. Solving the problem of consciousness requires, in fact, the “Great synthesis” of molecular biology, biochemistry, physics, psychology and philosophy, where philosophy would play an interconnecting role.